

Makkai János : Germánia új utakon.
Danubia-kiadás.

A cím látszólag többet mond, mint a könyv tartalma. Az ember azt várna, hogy az összes német politikai pártokról kap ismertetést. Röviden és a lényegre szorítottan kapjuk ugyan ezt is, de a könyv java — mennyiségben és minőségben is — a hitlerizmusra esik. Ez azonban csak látszólagos ellentmondás, mert a német polgári pártok, szociáldemokrácia, kommunizmus, ha vannak is sajátos német vonásaik, alapjában véve mégis csak a magyarok előtt is ismerős nemzetközi gondolatvilágban élnek : ujat, sajátosan németet csak a hitlerizmus jelent.

Témájával szemben a jóakarató gondolkodó álláspontját foglalja el Makkai János. Jóakarató, mert türelmesen keresi a látszólag szélsőséges és csak agitációs célokot szolgáló programponthoz okát és célját is. Gondolkodó, mert rokonszenvének, lelkesedésének, aggodalmának nem ad helyet könyvében, csak tényekkel, érvekkel és elméletekkel foglalkozik. A kutató egyoldalúságától is mentes : ki tudja magát vonni témájának szuggesztívójától, amelybe annyian beleesnek, akik egy-egy kérdésbe beleássák magukat. Úgy látszik, Makkainak nem kellett küzdenie ezért az értelmi fölényért, mert semmi nyoma könyvében a szuggesztív nyomás alól felszabadult ember visszavágásainak. Soha nem lehet érezni hangjában annak az embernek a diadalát, ki éppen most hagyott el, gyúrt maga alá egy világnézetet ; annyira megy biztonságában, hogy be meri vallani, miért és miben fogadja el a hitleri elveket,

sőt jósolgatni is mer, *megjövendőli Hitler azóta bekövetkezett diadalát.*

Értelmi attitude-jének következménye, hogy Makkai csak másodsorban cáfol és bizonyít, elsősorban magyaráz. Kielemzi a nemzeti szocializmus lényeges elveit, rámutat Hitler egyéniségének fontosságára, beállítja a mozgalmat a mai német helyzetbe, felfejti azokat a szálakat, amelyek ezt a pártot a német tömegekhez kötik. Magyarázata mindig világos és találó.

Jó és érdekes Makkai könyve elejétől végig, de a legérdekesebb az utolsó fejezet, amelyben a hitlerizmust, mint Európa, vagy általában a fehér ember kultúrájának irányváltozását, illetve mint e változás egyik tünetét mutatja be. Szerinte ma — állításainak bizonyítására a tényeken kívül Vierkant és Keynes nyilatkozataira hivatkozik — az eddigi individualista és kapitalista társadalmi rend bomlóban van és új univerzálisabb, egyetemes, egyén-ellenes kultúra van kialakulóban : *új középkor.* Ma ugyanabban a helyzetben vagyunk, mint a XVI. és XVII. században, amikor a középkori fegyelmet meglazító renaissance után feltörő oligarchák túlkapásai és zabolátlansága ellen a polgárság és jobbagység összefogott az uralkodókkal és kifejlesztette a felvilágosult abszolutisztikus diktatúrákat. Ma a XIX. századi forradalmak által felszabadított kapitalista oligarchákat akarja visszaszorítani a tömeg, a diktátorok segítségével. F. J.

Schiller József dr. : Rákosi Jenő.
Egy magántitkár feljegyzései. (Budapest, Káldor kiadása, 1933. 347 l.)

Egy egykori magántitkár, Schiller